

UDK 929 Radičeski N.

Aleksandar RADOMAN (Podgorica)

Institut za crnogorski jezik i književnost

aleksandar.radoman@icjk.me

**In memoriam
NAUME RADIČESKI**

(1953–2014)

Montenegristica je izgubila još jednoga značajnog predstavnika iz redova inostranih montenegrista. Poslije kraće i teške bolesti u Skoplju je 6. maja 2014. godine preminuo pjesnik, književni kritičar i istoričar književnosti Naume Radičeski.

Radičeski je rođen 1953. godine u Dabovu (Mešeišta) kod Ohrida. Osnovnu školu završio je 1968. u Dabovu, a srednju 1972. u Ohridu. Na Filološkome fakultetu u Skoplju 1975. godine završio je studije Istorije jugoslovenske književnosti, a na Filozofskome fakultetu u Skoplju paralenio je studirao Istoriju umjetnosti s arheologijom. Magistrirao je (1981) i doktorirao (1990) na Filološkome fakultetu *Blaže Koneski* u Skoplju, na kome je radio skoro tri decenije. Bio je redovni profesor Savremenih južnoslovenskih književnosti. Umjetnička, kritičarska i naučnoistraživačka aktivnost Radičeskoga je raznovrsna: poezija, književna i likovna kritika, književna istorija, esejistika itd. Njegova pojedina pjesnička djela, kritičko-esejistički tekstovi i članci iz nauke o književnosti prevedeni su i na druge jezike. Bavio se i književnim

prevodenjem. Osim makedonske književnosti u prošlosti i u sadašnjosti, njegova naučna preokupacija bile su zajedničke teme iz južnoslovenskoga književnog konteksta kao što su makedonske teme u drugim južnoslovenskim književnostima, rad Makedonaca koji su u prošlosti stvarali književna djela na drugim južnoslovenskim jezicima i dr. Učestvovao je u uređivanju novina i časopisa kao što su *Literturen zbor*, *Stožer* i dr. Sastavljač je nekoliko izbora iz makedonske književnosti, kakav je *Dvaneset vekovi makedonska književnost* (1997). Autor je knjiga poezije: *Postoenja i motivi* (1975), *Svetol tažen vik* (1984), *Kontrasti* (1992), *Preobraženje čovekovo* (2001) i *Astralni proekcii* (2008, 2012), kao i knjiga iz domena književne kritike i istorije književnosti: *Kritički interpretaciji na mladata makedonska literatura* (1983), *Relaciji i kontinuitet* (1996), *Metamorfozi* (1999), *Vreme bez zbor* (2000), *Patišta i krstopati niz južnoslovenskite književnosti* (2004), *Literaturna raskrsnica* (2006), *Analitički refleksii* (2007), *Literaturnite pogledi na Dimitar Mitrev* (2009), *Pred alfa i pred delta* (2011), *Slovenska alka* (2012), *Makedonski literaturen potsetnik, kniga I* (2013) i *Crnogorska književnost u makedonskome ogledalu* (2013).

Crnogorskim književnim temama Radičeski se bavio gotovo pune tri decenije, publikujući studije, oglede i osvrtu u kojima se pozabavio različitim aspektima literature, od analiza poetike i motivike pojedinih značajnih pisaca, preko komparatističkih makedonsko-crnogorskih paralela, sve do pitanja recepcije crnogorske i makedonske književnosti. Ti su radovi sakupljeni u knjizi *Analitički refleksii* 2007. godine, ali je njih nekoliko objavljeno i nakon izlaska te knjige, pa su prvi put objedinjeni knjigom *Crnogorska književnost u makedonskome ogledalu*, objavljenoj u izdanju Instituta za crnogorski jezik i književnost 2013. godine.

Zanimanja Radičeskoga za crnogorsku književnu problematiku okvirno se mogu podijeliti u tri cjeline. Prva cjelina sadrži devet književnoistorijskih studija o nekoliko značajnih pojava crnogorske književnosti, od osvrta na pojedine segmente djela Petra II Petrovića Njegoša, Mihaila Lalića, Dušana Kostića, Aleksandra Ivanovića i Čeda Vukovića do analitičkoga uvida u djelo pisca mlađe generacije, Mirka Rakočevića. Drugoj cjelini pripadaju prilozi o Makedoniji i makedonskim motivima u djelima crnogorskih pisaca Mihaila Lalića, Radovana Zogovića, Dušana Kostića, Čamila Sijarića, Radivoja Lole Đukića i Sretene Perovića. Treću cjelinu čine prilozi raznorodne sadržine i profilacije, mahom prikazi i osvrti na djela, bilo umjetničkoga bilo književnokritičkoga sadržaja, kojima je zajednička poveznica makedonsko-crnogorski kulturni kontekst i odnosi. Ako se svojim makedonističkim angažmanom Radičeski, po riječima Metoda Maneva, nametnuo „kao jedan od uspješnijih hroničara i ocjenjivača savremene makedonske književnosti“, njegov rad iz

oblasti književne montenegrstike obilježava raznolikost interesovanja i rafinirani analitički postupak kojim savremenome recipijentu nudi nove, suptilne uvide u osobeni svijet književnoumjetničkoga teksta. U svim tim radovima, kao uostalom i u ukupnome svom književnokritičkome angažmanu, Radičeski pokazuje postojanu akribiju i umijeće pronicanja u najfinije slojeve književnoga teksta te nesumnjivu istraživačku strast u traganju za uticajima i doticajima različitih, no po mnogo čemu sličnih kultura i literatura.

U cjelini osmotrena montenegristička djelatnost Nauma Radičeskoga pokazuje nam se kao bogata, analitički utemeljena i raznorodna. Po širini interesovanja i tema kojima se bavio, ali isto tako i po ostvarenim analitičkim uvidima, kao i po doprinosu proučavanju i afirmaciji crnogorske književnosti, Naumu Radičeskome pripada posebno a kad je riječ o savremenim autorima i vodeće mjesto u krugu inostranih književnih montenegrstika.

Saradnja između Nauma Radičeskoga i Instituta za crnogorski jezik i književnost uspostavljena prije tek nešto više od godinu i po dana zahvaljujući Zajednici Crnogoraca u Republici Makedoniji, rezultirala je promocijom *Istorije crnogorske književnosti* u Skoplju, publikovanjem knjige *Crnogorska književnost u makedonskome ogledalu*, kao i učešćem predstavnika Instituta na naučnome skupu „Makedonija Njegošu“ održanom novembra 2013. godine na Filološkome fakultetu u Skoplju. Naume Radičeski bio je spona između dviju kultura, bezrezervno posvećen afirmaciji crnogorske književnosti i uspostavljanju čvrste saradnje između makedonskih i crnogorskih naučnih institucija. Tokom njegova posljednjeg boravka u Podgorici, povodom promocije knjige *Crnogorska književnost u makedonskome ogledalu*, decembra 2013, Radičeski je planirao nove vidove saradnje, želeći da u Skoplju nakon skupa o Njegošu organizuje i naučni skup posvećen Mihailu Laliću. Rado se odazvao i pozivu Instituta za učešće na simpozijumu „Život i djelo Radoslava Rotkovića“. Prilog „*Istorija crnogorske književnosti* Radoslava Rotkovića: kulturološki mozaik visokih nacionalnih vrijednosti“ pripremljen za taj skup, njegov je posljednji doprinos književnoj montenegristici.

Smrću Nauma Radičeskog makedonska kultura izgubila je ličnost mnogostrukoga dara, a Crna Gora iskrenoga prijatelja i pouzdanoga tumača njezina bogatog književnog i kulturnog nasljeđa.